לאחריהן. דהיינו העמרים שבין ב׳ גבי המעמרים. אינה שכחה. מדשכחו קודם שהתחילו לעמר. אבל יחיד שהתחיל לעמר. ואח״כ שכח ועימר עד סוף השורה. מה שלאחריו שכחה דהרי שכח באמצע העימור. אבל העומר שבסוף שהניחו והתחיל שורה שניה. עכ״פ לא אמרינן ששכחו. רק התכוון לעשות שורה אחרת לרוחב השדה מכל העומרים שבסוף השורות שיעמר. דהרי העומר שישאיר בסוף שורה שנייה שסמוכה לשורה זו שעימר מוכיח. כי לכך נתכוון לעשות שורה חדשה לרוחב השדה. וכן הדין בשכחת קמה:

משנה ה ב׳ עומרים אפילו מונחים סמוכים. שכחה. ורק ג׳ סמוכין. הו״ל גדיש ואינן שכחה. וכן הדין בצבורי זיתים או צבורי חרובין או בגדולי פשתן שזרען לאכול שמן שבזרע שלהן. וכן ב׳ גרגרים שנשרו. שמונחים יחד. פרט. ג׳ אינן פרט. וכן ב׳ שבלים שנשרו ומונחים יחד. לקט. ג׳ אינן לקט:

משנה ו עומר שיכול לדוש ממנו סאתיים גרעינין. הו״ל כגדיש ואין בו שכחה. אבל ב׳ עומרים שיש בכל א׳ מהן סאה. או סאה ומחצה. ומונחין סמוכין. אין מציל. ויש בהן שכחה:

משנה ז וכן קמה ששכחה ואע״ג שהגרעינים דקין משערין שלולי היו טובים היו בהן סאתים. אין שכחה.

משנה ח עומר או קמה ששכחן. וסמוכין לקמה. ואפילו רק לשבולת א׳ שלא נשכח. כולן אינן שכחה. אבל כשזה או זה סמוכים לדבר תלוש שלא נשכח אז השכוח הוא שכחה.

משנה ט אע״ג דסאתיים יחד בתלוש. או סאתים יחד במחובר אינן שכחה אפ״ה סאה בתלוש וסאה במחובר סמוכים זל״ז אין מצטרפין. בין ששניהן תבואה. או פרי אילן או פרי אדמה. הרי הן שכחה:

משנה י כל שהתכוון שיהיו הגידולים לא לאכילת אדם. או שהתכוון לפנותן למקום שלא יהיה שם גמר מלאכה (כספ״ה). כגון לאגדן שם שוב לאגודות אחרות גדולות או קטנות מאותן שאגד בשדה. ומשם יפנן לגורן. אין בהן שכחה. מכאן לאותו מקום. **יש** שכחה אפילו בפירות הגדלים טמונים בקרקע. כראשי לפתות וצנונות. ואינו כחפהו בקש (פ״ה מ״ז):

משנה יא המפנה עמרים מהשדה בלילה. או שפינן סומא. ישנן בשכחה. דלא דמי לחפהו בקש. דהכא ידע מתחלה שיש כאן דבר שאפשר שישכח על ידו. רק כשהתכוון ליטול רק עמרים גסין ובינונים ולהשאיר עמרים קטנים. ושכח מהן תלינן שחשב במשמושו בלילה שאותו שהשאיר הוא מהקטנים. ולהכי אין שכחה גם בגסים ובינונים: אפילו בהתנה קודם קצירה שקוצר רק על תנאי שמה שישכח לא יהיה שכוח. לא תימא דנהוי כמתכוון בתחלה לקצור רק אותן שלא ישכח. אלא אפ״ה הוה שכחה מדמתנה על מה שכתוב בתורה:

תוספות יום טוב **פאה פרק ז** ר׳ עובדיה מברטנורא

ציונים

פ״ז א **כל זית**. מיי׳ פ״ה מהלכות מת״ע הלכ״ג.

שינויי נוסחאות

פ״ז א **אפילו** כל״ס ל״גוסק הוא פירושלמי.

חידושי מהרי״ח

פ״ז א [בר״ב ד״ה] **כל זית** כו׳ **על שהוא נוטף בשעתו אם שכחו** כו׳.

תום׳ רעק״א

פ״ז א [אות ע] **שם בשדה**. בירושלמי מסיק כיון

תוספות אנשי שם

פ״ז א במשנה **אפילו כזית**. יש לדקדק מאי האי דקתני אפילו כזית כל״ק הדמיון. ועוד דכי לא סגי למיתני אפילו נוטפה כשעתו. מלא ה״ק ש״ל שם בשדה ממש שהוא נוטפה כדמפרש לה מכתרה. ואפילו הנוטפה שלו מינו כ״כ הרבה מלא כמו זית הנוטפה בשעתו לפעמים בדרך מקרה שהוא הזית מינו נוטף הרבה כך הזית הזה מינו נוטף כ״כ הרבה והשתא נוכל לומר דמיהת בעינן שיהא הוא עושה כן בכל שנה או לימא דכרוב השניס סגי. והיינו דקתני בירושלמי ומסיק דכרוב השניס סגי (מה״פ). ול״ת ל״ע דלפי׳ זה אין פה המקום לומר זה ולקמן כשמאחר ליכות השם הו״ל כשמו שהיה שפכוני ובישני אפילו כזית הנוטפה בשעתו וע׳ בשנ״ק אבל לפירושו למוד לייטב כ״ף של כזית ע״ש: **הנטופה בשעתו**. כ״ל דשלשנה **לחינמי** (כל״ל וכ״ל הגיה דשנה והוקשה לו ממה שהיה בשעתו. אבל למ״ש ג״ש) קרו לזית בג׳ נקבה וקרו לה זית

פ״ז א **בישני**. לשון הר״ב שהוא מבייש כל שאר מילות מרוד השמן וכו׳. ואם כן היינו דלימא סתם שפכני ולימא מחרת דקרו ליה בישני. ולשון הר״ם שמבייש שאר מילות מרוד זימים שהוא עושה. ואם כן היינו כשעשיו שהוא עושה זימים הרבה כמ״ש גם הר״ב. ויומר נכון פי׳ הר״ב שהרי שפכני ובישני נכללים כשמנחיו בלישנא דבשמו. ולי היה נראה לפרש שמבייש את שאר מילות ממתק וּבְמַעֲשָׂיו, וּבְמִקּוֹמוֹ. בְּשִׁמּוֹ, שֶׁהָיָה שְׁפָכוֹנִיי אוֹ בִּישָׁנִי. בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה. בְּמִקּוֹמוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד

פ״ז א **כל זית**. **כזית הנטופה בשעתו**. על שם שהוא[1] נוטף שמן קרלו לו נטופה לף על פי שחינו נוטף כלל שנה הוחיל והעלו לו שם זה על שהוא נוטף כשעתו מס שכחו חינו שכחה לכחיב (דברים כ״ד) ושכחת עומר בשדה עומר שאתה זוכרו לעולם יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן: **שפכוני**. שזיתיו שופכין שמן הרבה: **בישני**. שהוא מבייש כל שאר מילות מרוד השמן שיולא ממנו יותר מחביריו: **שהוא עושה הרבה**. זיתים

1 בד״ו שהיה.

פרק ז

א כָּל זַיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ °שֵׁם[א] בַּשָּׂדֶה, אֲפִלּוּ כְּזַיִת הַנָּטוֹפָה בְּשָׁעָתוֹ[ג], וּשְׁכָחוֹ, אֵינוֹ שִׁכְחָהּ[ג], בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁמוֹ, וּבְמַעֲשָׂיו, וּבְמְקוֹמוֹ[ד]. בְּשָׁמוֹ,

פירוש המשניות להרמב״ם

פ״ז א אמר הכתוב ושכחת עומר בשדה ואמרו עומר שאתה שוכחו לעולם יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן וכשישכח אילן ידוע ותהיה ידיעתו מפני הגבלת מקומו או לרוב זיתיו או לרוב שמנו (האילן) [הפרי] ההוא לא יקרא שכחה כי הוא זוכרו לאחר זמן. **ונטופה**. שם מקום ופעמים רבות מיחסים שם מיני האילנות לארצות. **ושפכוני**. זיתים נקראים על שם המקום שהיה

מלאכת שלמה

פ״ז א **בפי׳ ר״ע ז״ל**. כזית הנטופה בשעתו ע״ש שהיה נוטף שמן קרלו לו נטופה לע״פ שחינו נוטף כו׳ חמר המלקט הלי לע״פ שכתב ר״ע ז״ל לף הוי פירוש על מלת לפילו שכתובה. למלת לפילו שכתובה בדפוס במשנתינו טעות הוא וכן נרחה שסובר ר״ע ז״ל שחפס זית הנטופה וכו׳ ולף חפס לפי׳ כזית לבל במתני׳ דבשמוך סי׳ ג׳ שפיר גרסי׳ לפי׳ כזית וכו׳. ועל הלי לע״פ שפי׳ ר״ע ז״ל קשה קלת שכ׳ ה״ר שמשון ז״ל דבעי בירוש׳ לי בעינן עד דעביד כל שנה ושנה ומסיק כיון שעושה רובן של שנים כמי שהוא מסויים למי ע״כ. ולפשר לומר כי זו המסקנא הוא מה שכיון ר״ע ז״ל לפרש בקלור המשנה. לבל מהר״י קלרו ז״ל משמע קלת דגרים ליה וגם במוי״ט גרים ליה ולהרבע כ׳ כי כאן תנייה לרובע ושנכח ט אע״ג דסאתיים יחד בתלוש. או סאתים יחד במחובר אינן שכחה אפ״ה סאה בתלוש וסאה במחובר סמוכים זל״ז אין מצטרפין. בין ששניהן תבואה. או פרי אילן או פרי אדמה. הרי הן שכחה:

משנה י כל שהתכוון שיהיו הגידולים לא לאכילת אדם. או שהתכוון לפנותן למקום שלא יהיה שם גמר מלאכה (כספ״ה). כגון לאגדן שם שוב לאגודות אחרות גדולות או קטנות מאותן שאגד בשדה. ומשם יפנן לגורן. אין בהן שכחה. מכאן לאותו מקום. **יש** שכחה אפילו בפירות הגדלים טמונים בקרקע. כראשי לפתות וצנונות. ואינו כחפהו בקש (פ״ה מ״ז):

משנה יא המפנה עמרים מהשדה בלילה. או שפינן סומא. ישנן בשכחה. דלא דמי לחפהו בקש. דהכא ידע מתחלה שיש כאן דבר שאפשר שישכח על ידו. רק כשהתכוון ליטול רק עמרים גסין ובינונים ולהשאיר עמרים קטנים. ושכח מהן תלינן שחשב במשמושו בלילה שאותו שהשאיר הוא מהקטנים. ולהכי אין שכחה גם בגסים ובינונים: אפילו בהתנה קודם קצירה שקוצר רק על תנאי שמה שישכח לא יהיה שכוח. לא תימא דנהוי כמתכוון בתחלה לקצור רק אותן שלא ישכח. אלא אפ״ה הוה שכחה מדמתנה על מה שכתוב בתורה:

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

פ״ז **א. לוסם** [**אב״י** ולפי מ״ש ע״ר זצוק״ל בפי׳ ז׳. נכלל בחלת שם גם גגלי וחלת שם ר״ל פרסום [עי׳ הלכתא גבירתא] וכ״ש בפי׳ ו׳ דבין שהוא שם לשנה בין שהוא שם לגגלי חינו שכחה. ורק בשם לגגלי גגלי גמור בעינן כביאני דסיפא. ומש״כ בשם לשנה לפילו חינו שנה גמור כזית הנטופה בשעתו]: **ב.** ר״ל לפילו חין לו שם רק מפני שנוטף שמן לפעמים ולא עכשיו. [**אב״י** ומע״פ דנטופה בשעתו נמי לא לריך. כביאני לי״ל בפי׳ ו׳

משנה ראשונה

פ״ז א **כל זית שיש לו שם בשדה**. הלי שם חינו שמיוחד בשמו שנקרא בו להא במעשיו ובמקומו נמי חינו שכתה לפי׳ חינו מיוחד בשמו ומקומו. ונקיט זית משום פלוגתא דר״י ור״ש לכל חילן. **בשעתו**.

מרובים: שנים שכחה. סתם מתניתין כבית הלל דאמרי לעיל שנים לעניים: רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים. לא אמר רבי יוסי אלא בזמן שבא אדריאנוס קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין אבל בזמן שזיתים מצויין מודה ר' יוסי דיש שכחה לזיתים וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה או שופכני או בישני יש להם שכחה:

בְּצַד הַגַּת אוֹ בְצַד הַפִּרְצָה[ז]. וּשְׁאָר כָּל הַזֵּיתִים[ח], שְׁנַיִם[ט] שִׁכְחָה[י], וּשְׁלשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֵין שִׁכְחָה לְזֵיתִים[יא]: ב זַיִת שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד

שהוא עושה זיתים גדולים משאר אילנות. והרמב"ם נטה לאית דאמרי דבירוש' שהאילן הזה מצויים משאר אילנות לפי שזיתיו אינם עושים שמן הרבה: שנים שכחה וג' אינן שכחה. לשון הר"ש באילן עצמו קאמר ששכח שני זיתי אילן ע"כ. ובפ' דלעיל משנה ה' שכתב הא זיתים אין להם שכחה היינו זיתים תלושים דטעמא הוה התם משום שאין גמר מלאכה וזה בתלוש אבל במחובר לא. ודעת הרמב"ם בחבורו פ"ה כמ"ש הר"ש. והראב"ד בהשגותיו כאשר הבינו הכ"מ ס"ל דהא דתנן הכא שנים וכו' בזיתים תלושים דלא מסתבר ליה שאילן שלם יהיה שכחה. ולכך כתב עליו הכ"מ מי שראה מאתים אילני זיתים נטועים יחד לא יפלא אם ישכחו ג' אילנות או יותר ע"כ. וכתב עוד הכ"מ בשם הר"י קורקוס שמפרש להראב"ד שבא להשיג על סאתים וכו' אבל שיהא אילן שלם או שנים שלימים שכחה בזה לא השיג כלל: רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים. פי' הר"ב שעכשיו שזיתים מצויין מודה ר' יוסי וכו' וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה. בירו' מדקדק דהואיל ובמצויין תלי מלתא מי שהיו כל זיתיו נטופה וכו'. הרי נטופה מצויין: ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות וכו'. לשון הרמב"ם בחבורו ולמה אמרו זית בלבד מפני שהיה חשוב בארץ ישראל באותו זמן. והשיג הראב"ד שזה אינו אלא לדעת ר"י וכלומ' ויחידאה הוא ולא ה"ל למפסק כוותיה. וכ' הכ"מ וי"ל דגם הוא ז"ל לא פסק כוותיה אלא דאע"ג דלא קי"ל כר"י מ"מ יליף מיניה הרמב"ם לרבנן שהטעם שהזכירו במשנה באלו הדינים זית יותר מאילן אחר מפני שהיה חשוב בא"י באותו זמן ע"כ. ול"נ שהרמב"ם סובר דר"י ורבנן דלעיל לא פליגי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה ובמקום וזמנו של ר"י היה א"י חרב. וז"ש הרמב"ם בפירושו לעיל ודברי ר"י (קבלה) [נ"ל הלכה] מפני שאמר וכו'. וא"כ

פירוש המשניות להרמב"ם

מוציא שמן הרבה ועל כן פירשוהו שפכוני ועניינו שפיכת שמן לרוב גזור ממלת שפך. ובישני הוא נקרא על שם המקום והזיתים ההם לא היו עושין שמן הרבה על כן נקראו בישני לקוח מבושה. ומה שאמר עושה הרבה הוא רוב הזיתים. ודברי ר' יוסי קבלה מפני שאמר אותו בזמן אנדריאנוס המלך שהיו הזיתים מעטים מאד שזה המלך החריב הארץ וכרת הזיתים ומפני מיעוטם בזמן ההיא לא היה (שכחה) [שכחו] שהיה זוכרו אחר זמן ואח"כ כשחזרו הארצות לישובן ורבו הזיתים לא היה מחלוקת שיש לו שכחה. ב כשיהיה ג' שורות מן האילנות שיש ביניהם ערוגות שתים ושכח אילן באמצע

מלאכת שלמה

דלפ"ז גרסינן בישני בחיריק בבית. והקשה הרא"ש ז"ל בייסני במה חשוב אי ברוב שמן היינו שפכוני אי ברוב זתים היינו מעשיו וי"ל דגרגיריו גסין ויפים ע"כ וע' ע"ז בתוי"ט. במקומו שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה. בירושל' פריך מתני' דקתני דזית שעומד בצד הגת לא הוי שכחה אתיא כב"ש דתנן לעיל רפ"ו העומר שהוא סמוך לגפה ולגדיש וכו' בש"א אינו שכחה ובה"א שכחה והא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ואיך סתם רבי המשנה כב"ש ותירץ ר' יוסי האמורא תמן העומר שהוא תלוש נתון בצד דבר מחובר שהיה סמוך לגפה דהיינו גדר והתם אמרי ב"ה כיון שהעומר תלוש אין לו שם קבוע אפי' עומד בצד המחובר וכ"ש כשעומד סמוך לגדיש או לבקר ברם הכא הזית השכוח הוא דבר מחובר ועומד בצד דבר מחובר דהיינו גת או פרצה דכיון שניהם מחוברין ושמו קבוע עתיד לזכרו דאפי' ב"ה מודו בזה דלא הוי שכחה. ר' יוסי אומר אין שכחה לזיתים. אע"פ שהרמב"ם ז"ל פסק דלא כר"י מ"מ הביא מילתיה דר"י התם ספ"ה למילף מיניה לרבנן שהטעם שהזכירו במשנה באלו הדינין זית יותר מאילן אחר מפני שהוא חשוב בא"י באותו זמן כך כ' שם בכ"מ. ובירושל' מייתי ברייתא דשמעי' מינה דגם בזה"ז ס"ל לר"י דאין שכחה לזיתים דתניא א"ר יוסי לא חייב אדם שכחה לזיתים אלא ר' עקיבא דדריש ליה מג"ש וכו' וש"מ דר"י דלא קבל אותה ג"ש ס"ל דאין שכחה לזיתים בשום זמן. ועוד איכא בירושל' דר' יונה ס"ל כר"ש בן יקים דלא אמר ר"י אלא בזמנו שהיתה א"י חריבה וס"ל דר"י לא חלק בין התחיל ללא התחיל ופליג ר' יוסי אסתם מתני' דבסמוך דמפלגא: ב זית שנמצא עומד בין

תפארת ישראל

יכין

ז. ולא הוה כעומר הסמוך לגפה (פ"ו מ"ב) דבלא החזיק בו להוליכו לעיר לכ"ע הוה שכחה דשאני הכא דמסייע נמי שיש לו שם על זה שעומד במקום מסויים. וכמלבנות ושורות לקמן סי' טו. ונ"ל עוד דנקט בשמו ובמקומו. בכל חד ב' אופנים בין שהוא מחמת שבחו בשמו שהוא שופכני ובין שהוא בשמו לגנאי שהוא ביש ורע. וכ"כ במקומו. לשבח שעומד בצד הגת שמצויים שם בנ"א לשמרו. ולגנאי שעומד בצד הפרצה. שהעוברי דרך מצויים שם. ופרצה קורא לגנב. בכל גוונא [לא כנ"ל] הוה שכחה [אב"י דאפשר דאדרבה כיון דעומד בצד פרצה כל דעתו על מקום זה לשמור אותו מגנבים] והא דנקט גת שהוא מקום דריכת הענבים. ולא נקט בית הבד. שהוא מקום כבישת הזיתים ה"ט משום דרק גת היו רגילים לבנותו בשדה סמוך לכרמים וגינות. אבל בתי הבדים עשו בחצר תוך העיר כדמוכח בב"ב (פ"ד מ"ד ומ"ט). ועי' מ"ש שם במהדורא תניינא סי' י"ט: ח. אף שהן בזמן ומקום שהן חשובים מאד. וכ"כ אם כל אילני הגן שופכני וכו': ט. ב' אילנות: י. אבל זיתים תלושים דוקא ב' לבורים הו"ל שכחה [עיין פ"ו סי' כ"א]: יא. אפילו אין להם שם

משנה ראשונה

כתב הר"ב אע"פ שאינו נוטף בכל שנה כו' והר"ש כתב מן הירושלמי כשעושה ברוב השנים. ומשמע דלעולם אינו שכחה אפילו בשעה שאינו עושה. והרמב"ם בחבורו השמיט דין זה דבשעתו ולא ידעתי למה. שנים שכחה. נראה דהא דאילן הוי שכחה דוקא שאין בו סאתים אבל סאתים הא קי"ל דאינו שכחה אפילו בפירות האילן כדאמרי' פ"ו מ"ט וכן באילן שלא עקור ושלא אינו עקור אינו מצטרף הא שניהם אין עקורים אינם שכחה. אבל הרמב"ם כתב דאילן אחד או שנים הוי שכחה אפילו יש בו כמה סאין וכבר תמה עליו הראב"ד. ותימה על הר"י קורקס שלדד לומר דבפירות אילן לא אמרו דין זה דסאתים אינו שכחה וע"ש. ונעלם ממנו מתני' דפ"ו והרמב"ם העתיקה ג"כ בפ"ה שם דין כ' ועוד נכתוב מזה במתני' דלקמן: ושלשה אינן שכחה. היינו כששכח שלשה רצופים זה בצד זה כדפי' פ"ו מ"ה. ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות כו'. הר"ב פי' הטעם דדמי לחפוהו בקש ועמדו עניים בפניו וכ"כ הרמב"ם. ואינו מיושב דהתם קנס הוא

ציונים

ושאר כל הזיתים. שם הלכה כב: ב זית שנמצא. שם הלכה כה.

חידושי מהרי"ח

לשון הר"ב אינו מדוקדק דמשמע לפי' דמתני' איירי בזה הזית הנטופה וכו' וזה אינו דהלא במתני' איירי עיקר מפני שיש לו שם בשדה וכמו שמבאר במד"א בשמו ובמעשיו ובמקומו ולא איירי דוקא מן נטופה אלא לדוגמא נקט נטופה ולכן נקט כזית בכ"ף הדמיון ואי בגוי' איירי הל"ל אפילו זית הנטופה בלא כ"ף הדמיון וק"ל.

תוס' רעק"א

שעשה רוב השנים בריבוי אע"פ שאינו עושה בכל שנה ושנה סגי בהכי להיות לו שם.

תוספות אנשי שם

נטופה ודוחק לומר שהוא ע"ד רוח גדולה וחזק ועמש"ל רפ"ו (רמ"ז): בד"א. תמהתי שאין בד"א זה כשאר בד"א דעלמא. וי"ל שכך רגילות לומר לפעמים ויש לנו דוגמתו שנים בשמעתא קמייתא דחולין והביאם הר"ב שם רפ"ק וע' עוד במ"ג פ"ב דטבו"י (ב"ד): בשמו כו'. שינוי האיכות לטוב מעולה מרב הכמות דהיינו במעשיו. וזה יותר חשוב מהג' דמאי רבותא בשינוי מקום. ולפ"ז א"ש דמתני' זא"ז קתני (רמ"ז). תוי"ט ד"ה בישני כו' היינו שופכני. מזל"ן דשפכוני היינו שאפילו הוא יחידי נודע חשיבותו ובישני שמביים חבירו אף שאינו שפכוני אבל עושה יותר מהם בכמות השמן וכן משמע בירושל' (ש"ל) א"נ שפכוני הוא הנטופה ובישני שבכתישה הוציא ממנו יותר מן האחרים ששמן הרבה אגור בתוכו או שגרעינו יותר קטן (רמ"ז). ד"ה שנים כו' לא השיג כלל. זה מוכרח דאיך ישיג כמ"ש הכ"מ ור"י ע"כ איירי באילן. ועוד ממתני' גופא דבשלמא בשמו י"ל דאגב דחשיבי טובא דעתיה על כ"א. אבל בעושה הרבה ובעומד בצד הגת למה יתחשב יותר (רמ"ז). במשנה ר"י אומר. כמדומה לי דלא פליג אלא באילנות דבהו קיימינן אבל לא בלבורין דשכיח יותר שישכח לבור משישכח אילן שלם ומש"ה לא תנן מחלוקת זה במ"ה פ"ו הקודמת למשנה זאת (הו"ע).

ציונים

זית שיש בו. סם הלכה כה.

תוספות אנשי שם

ב תוי"ט ד"ה **שלש שורות כו'** וכ"פ הרמב"ם. ע' במגדול פ"ה הכ"ה שכתב וז"ל זית העומד בחמלא המשורות לבדו וג' שורות של זיתים מקיפין חותו מג' רוחותיו ע"כ. ועי' בפ"מ שכתב שהר"מ מפ' מלבנים על המילוות עלמן וחזר בו ממ"ש בפי' בהר"ב ע"ש. בא"ד

ביון שעומד בין השורות. בר"ש הוגה והיו מקיפין חותו מג' רוחותיו כזה הוי כמו דבר מסויים. בא"ד **דאע"פ דג' שורות כו' וליקטן לא הוי שכחה דדמי כו'.** פשוט דיש כאן ט"ס דאם אפי' בליקטן לא הוי שכחה הרי לא דמי לשדה שעומדין מעורבין דצעיצר כל קציצי מיהא הוי שכחה. ומצאתי בר"ש שהוגה לא דמי כו' ולפ"ז ל"ל לקמן להגהת הב"ד שהגיה ואז נמצא לפי ל"ל ואינו נמצא כמו שהוא לפנינו. אבל לפום לפ"ז מ"ש לפע"פ דג' שורות כו' והכי הול"ל לפמשעין דבג' שורות בליקטן כו'. ומהגהת הב"ד הנ"ל משמע שהיה לפניו הגי' ולפ ליקטן כו' דדמי כו' ולכך הגיה גם לק' ואז נמצא כו' אבל לפ אוכל לפין מיבח לפע"פ ומצאתי להגרי"ל שהגיה לפע"פ וכו' ולפ לקמן הוי שכחה לפ דמי כו' וכ' דכוותה לקמ"ל דבחמלא מיבח הוי שכחה דבד"מ דסיפא גם עלה קאי. ומ"מ לקמן הגיה כהב"ד. ול"ע.

בסה"ד **בהפך**. שכתן פי' ושיעור המוכך כלבנה ושם דחמו מלוח קחני דאפי' מלבנות במקום רשפי שורות (רמ"ז). ד"ה **זית כו' שכך שנויה שם.** עי' בל' הר"ם (הוסא בפ' מ"ם) דר"ל דבריית פליגא ממתני' דפשט לשונה משמע דחזית שיש בו קליפים ומי קאמר בד"מ כו'. ובבחמל אפילו בהיה בה קליפים הוי שכחה. ולל"ע הא מה דהמוסיפתא

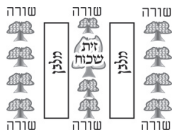
טעמא דר"י דבנן נמי סבירא להו ולפי' י"ל שמחמרו הדין הזה בזית מפני שלעולם הזית היה גם מז משוב בג"י יותר משאר מילות: [**שלש שורות של שני מלבנים**. פי' הר"ב שלש שורות של מילי זיתים וכו' ודמי לחפוחו בקש וכו' דתנן לעיל פרק ה' משנה ז'. וכן פסק הרמב"ם. אבל הר"ם כתב דלא משכחב כלל לפרש טעמא לפי שהשורות מכשות וכו' ופי' דמלבנים מלשון

בֵּין שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת[יב] שֶׁל שְׁנֵי מַלְבְּנִים[יג] וּשְׁכָחוֹ[יד], אֵינוֹ שִׁכְחָה[טו]. זַיִת[טז] שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם,

לעיטה שכל שורה רחוקה מחברתה שיעור שני לבנים להיינו ו' טפחים [שכל] לבינה ג' טפחים כדאיתא בב"ב פ"ק משנה [ג'] ג"כ כגון מלבנות תבואה ומלבנות בגלים לעיל [ביא] פ"ג ומייבי כשמורך השורה כשיעור שני מלבנות וידוע היה להן שיעור המלבן ולא נחוץ שבין שורה לחברתה. אינו שכחה כיון שעומד בין השורות. והאי דנקט בין ג' שורות לפשמעינן לפע"פ דג' שורות מקיפות חותו כל סביביו וליקטן לא הוי שכחה דדמי לשדה שעומדים מעורבין דמניח אין שכחה עד שיעמר כל סביביו ומהאי טעמא נמי נעי שהשה חורך השורה כשיעור שני מלבנים דאז משיצא שורה (ואינו) [ל"ל ואז] נחשב שזיתים מעורבבים עכ"ל. ונעגין שם מלבנים עיין מ"ש בריש פרק ג' דלפירוש הב' דהכא אמי שפיר ולפירוש ג' דהכא ל"ל בהפך ממ"ש שם]: **זית שיש בו סאתים ושכחו וכו'.** בל"ג זומן וכו'. לשון הר"ב ממתניתין לעיל קמהדר דתנן בזית הנטופה וכו' וכן כתב הרמב"ם מהירושלמי ומוספתא שכך שנויה שם. וכתב הר"ם דלפי זה אם התחיל

ב שלש שורות של שני מלבנים. ג' שורות של מילי זיתים וזית שורה רשאומה לשניה ערוגה מרובעת כדמות מלבנות התבואה שבין הזיתים דתנן לעיל בריש פ"ג וכן בין שורה שניה לשלישית ושכח מילן ממעטי שבשורה האמצעית אינה שכחה שהמילות שבשיבוי הסתירוה והמי לחפוחו בקש ודמי לפרק ה' משנה ז'.

פירוש המשניות להרמב"ם

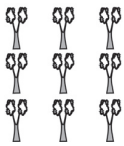

השורה השלישית אינה שכחה שהאילנות הסתירוהו וזו היא צורתה.

וכבר בארנו בגמרא ובתוספתא כי מה שאמר בד"א חוזר על ענין ראשון מן הפרק ויהיה סדור הדברים כן כל זית שיש לו שם בשדה (אפי') כזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה בד"א בזמן שלא התחיל בו אבל התחיל בו ושכחו הרי זה

מלאכת שלמה

שלש שורות כו'. כתב המכס הר"ר יהוסף מסכמי ז"ל יש גורסי' על שלש שורות וכן הוא בסכ"י וע"ל לפ' ג' זו דעל שלש שורות כלומר זית שמעמיד עומד אצל שלש שורות של מילות של שני מלבנות של מבושה אינה שכחה כי הוי כמו זית שי"ל שם בשדה במקומו עכ"ל ז"ל. ובירוש' יש מי שפושה זית שמעמיד בין שלש שורות ולא גריס עומד וקשה לע"ד דהו"ל למימני זית שהיה עומד בין שלש שורות וכו' ובמה שהכמוב בסמוך בשם הרש"ם ז"ל ניחא. ולהיל כל פי' הר"ש שיהיליו"ו ז"ל כלשונו ממש. שני מלבנים. בירוש' פליגי בה ר' יוחנן ור' אלעזר אי שני מלבנים קאי אזית שכוח דוקא או אשלש שורות ומי דכל הט' מילות של השלש שורות כל אילן זית וזית מהן היה של שני מלבנים. מלבנים. כבר פירשתי בר"פ מלבנות דנקלחים הערוגות כן לפי שהן מרובעין ופסקי פסקי.

ודרך מילוי זיתים בקצת מקומות שהלוק נופן לשני מלבנים למיחזי כשני מילות כגון חותן של חליב. וזה המילן במקום אחד שמחו טודיאן היו מניחין הזמים להיות חלוקים נופן כן. וקרוי זית של שני מלבנים. והכא בגרסתינו שאנו שנויים שמעמיד עומד ה"פ. שכח זית אחד של שני מלבנים שמעמיד עומד בין שלש שורות להיינו ט' מילות ג' מילות בכל שורה ושורה שהיו עשויין של שני מלבנים וזית השכוח אחד מהן שהיה חלוק נופו לשנים כזה ← אינו שכחה. שלש שורות. כל שורה של שלש מילות כדאמרי' בפ' בתרא דיומא אין שורה פחותה משלש. שיש בו שלשים. ואפי' אינו נטופה ולא שפכוני וגמרי' לה מעומר. בד"ע וכו'. בירוש' מפ' לחריעא קאי וה"ק

משנה ראשונה

לעניים שהם גרמו השכחה אבל בלע"ה הא קי"ל יש שכחה בטמון וגם הר"ש כתב דלא משכחב טעם זה. ונראה כפי' הרע"ש דשלש שורות הללו מקיפין הזית משלשה לדדיו והרי הוא כעומד בתוך שלש מחיצות והוי כמוסים במקומו דשמא ס"ם דמעניין לעלין הוא. והיינו נמי דתני מבמרי' זית שיש בו שלשים כו' דמהאי טעמא נמי אחי שמיוחד ומוסיס בשמו שעשה הרבה. ועוד טעם אחר לפפילו בחבושה אין שכחה בשלשים

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

רק מלמשובין מלד הזמן והמקום. ולעיל [פ"ו מ"ה] לגא כר' יוסי: **יב.** שיש ג' שורות זיתים. ובכל שורה ג' מילות: **יג.** שיש ג' רווחים בין הג' שורות: **יד.** לחילן ממעטי שבשורה ממעטת: **טו.** י"ל מדמכוסקה מכל לד הו"ל בחפוחו בקש פ"ה מ"ו. וק"ל דע"כ התם טעמא משום דעניים חפוחו. דאל"כ לפמשינן חפחו הרוח מע"כ דבחפחו הרוח. מדהו"ל למיקס לדעתיה שיחפחה מהרוח הו"ל כקולר ומעמר וגלילה להוה שכחה כשפ"ה. וה"ב ה"נ הו"ל למיקס לדעתיה שיחכסה והו"ל שכחה. ואפשר לחורחא דמלתא נקט התם וכן משמע בירושלמי שפ"ה. ממנס נ"ל טפי פי' הר"ש. דטעמא דהכא לעניים שהם גרמו השכחה אבל בלע"ה הא קי"ל יש שכחה בטמון וגם הר"ש כתב דלא משכחב טעם זה. ונראה כפי' הרע"ש דשלש שורות הללו מקיפין הזית משלשה לדדיו והרי הוא כעומד בתוך שלש מחיצות והוי כמוסים במקומו. והשתא ס"ם דמעניין לעלין הוא. והיינו נמי דתני מבמרי' זית שיש בו שלשים כו' דמהאי טעמא נמי אחי שמיוחד ומוסיס בשמו שעשה הרבה. ועוד טעם אחר לפפילו בחבושה אין שכחה בשלשים

משנה ראשונה

דדמי לגדיש דלמרי' בפ"ו. ונראה הא דתני הכא זית שיש בו שלשים אינו שכחה דמשמע משום דהוי כמוסים ומיפוק ליה דבלע"ה שלשים שכחה דהוי כגדיש. ואי אחי לפמשינן דגם בפירות אילן דרשינן הך דרשא עומר ולא גדיש. הא נמי תניא בפ"ו מ"ט וכן בפירות אילן. נראה דמיעוט גדיש נמי מהאי טעמא גופי' הוא דהוי דבר מסוים ועמיד לזוכרו. ולהכך בע"ג דתני לה לעיל תני נמי הכא לאיידי דבר מסוים לפמשינן דכולה חד טעמא הוא.

יג. מלבנים דנקלחים הערוגות כן לפי שהן מרובעין ופסקי פסקי.

יד. ושכחו אינה שכחה אלא אם כן שכחו בשדה שיש לו שם כגון שלשים אמה על שלשים אמה שהרי הוא מקום ידוע ומפורסם ואין הבעלים חוזרים לחפשו בכל מקום שהיה בו שמא שכחו במקום אחר ואינו חוזר לחפשו אלא במקום שהוא יודע שהיה שם אבל אם שכחו בשדה שאין לו שם אינו יודע היכן שכחו שמא בכל השדה שכחו ואינו חוזר לחפשו אלא במקום שהוא יודע שהיה שם אבל אם שכחו בשדה שיש לו שם אע"פ שאינו יודע היכן שכחו חוזר לחפשו בכל השדה שכחו שמא במקום שהוא יודע שהיה שם הלך ושכחו במקום אחר ואינו חוזר לחפשו אלא במקום שהוא יודע שהיה שם שכחו שמא במקום שהוא יודע שהיה שם הלך ושכחו במקום אחר ואינו חוזר לחפשו אלא במקום שהוא יודע שהיה שם וכן כל כיוצא בזה.

טו. לחילן ממעטי שבשורה ממעטת: **טז.** חילן זית:

במה דברים אמורים. ממתני' לעיל קמהדר למתן בזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה. במה דברים ממורים בזמן שלא התחיל בו אבל התחיל בו ושכחו הרי זו שכחה עד שיהיה בו קמחים: **כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו.** אם נזכר בעל הזיתים מן הזיתים ששכח בגילן בעוד שיש לו זיתים תחתיו יכול למזור ולקטן °ולא תשיבנו שכחה מה ששכח ברישם הגילן אלא לאחר שלא נשאר לו זיתים בזמן בו קמחים שוין ונטופה ושמינה נטופה דתרוייהו יש להן שכחה. ובלא התחיל ואין בו קמחים מלוקים דשמינה נטופה הוה שכחה ונטופה אין לו שכחה והיכא דיש לו קמחים מדרבנן מלוקים בהתחיל. דנטופה אין לו שכחה. ואינה נטופה יש לו שכחה ובלא התחיל שוין שאין לו שכחה ע"כ. והשתא נבא לזית שיש בו קמחים ושכחו שאינה שכחה לתפילו בהתחיל משמע היינו דוקא בנטופה. אי נמי מיירי דוקא בלא התחיל ובין בשמינה נטופה.

וּשְׁכָחוֹ, אֵינוֹ שִׁכְחָה״. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים״, בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ. אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ, אֲפִלּוּ כְּזַיִת הַנְּטוּפָה בִּשְׁעָתוֹ״ וּשְׁכָחוֹ, יֵשׁ לוֹ שִׁכְחָה״. כָּל זְמַן

ומ"מ בד"ה וכו' לא קאי אבבא זו משום דקתני אבל התחיל אפילו בנטופה הוה שכחה והא ליתא דכשיש בו קמחים אפילו התחיל לא הוה שכחה בנטופה. אבל להרמב"ם שיטה אחרת שכתב בחיבורו השוכח חילן אין המילנות אפילו היה בו כמה קמין פירות אי נמי שכחה אני מילנות הרי הן שכחה וכו' הרי שלפי דרכו בבא זו זית וכו' דוקא בנטופה. ואין לא התחיל ואין התחיל לא הוה שכחה. ומשום הכי לא קאי עלה כלל בד"ה. והרמב"ד בהשגותיו נראה שמפרשה כמשמעה. וכמ"ש גם הר"ש בתחלת דבריו דכל זית אין נטופה ואין אינה נטופה. [אם יש בו קמחים] אינה שכחה בד"ה שלא התחיל וכו'. ולפי עדיפה נטופה אלא בזמן בו קמחים ולא התחיל לה הוי שכחה. ולכך מ"ש הר"י קורקוס לתת סברא לדעת הרמב"ד והביאו הכ"מ בפיסקא השוכח חילן. לא היה לריך לממשנה נפקא ליה אלא בא לומר למה לא מפרש המשנה בהתוספתא: **אפילו כזית הנטופה בשעתו.** סברא לריסא נקטיה להכא

פירוש המשניות להרמב"ם

שכחה עד שיהיה בו סאתים. ומה שאמר **כל זמן שיש לו תחתיו** ר"ל כל זמן שיש לענני רשות לקחת השכחה מתחת האילן יש לו כמו כן רשות לקחת אותו מן האילן [עצמון].

מלאכת שלמה

בד"ה לנטופה מזיבא ושפכוני מזיב ואפי' ליח בית קמחים בזמן שלא התחיל בו ובאמו הוא ללא הוי שכחה אבל התחיל בו ובאמו הוי שכחה לכיון דהיה עוסק בו וז מדעתו לא מזיב ליה ואפי' היה נטופה בשעתו וה"ה בזמנו הוי שכחה ואפי' הוי שפכוני. כל זמן שי"ל תחתיו וכו'. תחת לפרושי כמה הוא שילקט דהויא התחלה דתהוי שכחה אפי' בנטופה וקאמר דהיינו כשלוקט כל הענפים שתחתיו ההוא הוא דמזיב התחיל אבל אם יש לאילן זיתים בענפים התחתונים שלו הן עיקר האילן אפשר רוחב הענפים ולא אמרי דעתיו וי"ל זכות ברשותו ולכל התחיל בו דמי וכי תנן להתחיל בו הוי שכחה היינו כשאין לו עוד תחתיו שכבר לקט הענפים שתחתיו ובירושלמי מפ' אי מייתי מ"ק אחר שהלכה השתא אי קודם עכ"ל ז"ל. **אבל התחיל בו אפי' כו'.** לכאורה משמע דקאי אזית שיש בו קמחים ואפי' נטופה וי"ש בו קמחים אם התחיל בו ובאמו הוי שכחה ואעפה נטופה ושמינה נטופה אין בדבר זה אם יש בהן קמחים לא הוי שכחה ואם התחיל בהן הוי שכחה ואין מילוק בהן אלא כשאין בה קמחים ולא התחיל בהן לנטופה לא הוי שכחה ובשאר זיתים הוי שכחה ובתוספתא לא תני כן לענייש כשאין לבעל האילן זיתים תחתיו. וכתב עליו התכס הר"ר

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

יז. כלעיל [פ"ו מ"ו]: **יח.** מבבא דזית הנטופה קאי: **יט.** אפילו נוטף עמה: **כ.** אם אין בו קמחים:

משנה ראשונה

בד"א בזמן שלא התחיל בו. נראה טעם החילוק הזה שזה שאמרו זית שיש לו אם בשדה אינו שכחה ולא אמרו כן בתבואה שאם יש לו ערוגה בין הערוגות והיא עידית ושמה ושוכח פירות הרבה כאותה שאמרו בגמרא פ"ק דע"ק דף ו'. אם שכח ערוגה זו לא מהא שכחה שהרי יש לה אם בשדה. לא אמרו כן אלא באילן שהוא בעצמו דבר מסוים ואינו מלוי לשכחו אפילו אין לו אם. והלכך כשיש לו אם דבר מסוים הוא ביותר ועתיד לזוכרו. והלכך אם התחיל בו שוב אינו שאם ומסוים ואזיל מסיבותיה דומה למה שאמרו בפ"ג דערלה בדברים המסוגים שאין בעלים ואם נפשעו הפועלים ונתפרקו הבכורות בעלים וה"ג לכוותיה שאם התחיל בו אינו שאם לא משום שהוא ואפילו הוא נטופה לא מסיב דבעי' תרתי לילן שאם ונטופה. והלכך כשיש בו קמחים אפילו התחיל בו אינו שכחה דקמחים לאו מטעמא דמסיבות ליטעמוט להא אפילו קמחים לא הוי שכחה ומשום דמיקרי גדיש ואין מילוק זאת אין נטופה לשאינו קמחים דוקא קאי אבל נטופה שאין בה קמחים אין בה אם קמחים דוקא כי היכי דלא מקשי עליה מתוספתא הנ"ל וק"ל דבית בו קמחים אפי' בשינה נטופה והתחיל הוי"ל שכחה. ע"ש. ד"ה **אפילו כזית כו' לאו רבותא.** ר"ל מלא בשעתו הוא שכחה דבישא. בר"ב ד"ה **כ"ז כו' אם נזכר כו'.** זהו פי' הר"ש והרמב"ם פי' אפכא דאעני קאי וה"פ דכ"ז שיש עדיין פירות מתת האילן י"ל דשות

ציונים

כל זמן. שם פ"ו הל"ג:

חידושי מהרי"ח

ב [תי"ט ד"ה] **אפי' כזית הנטופה בשעתו סרכא דרישא נקטיה כו' עכ"ל.** ואפשר דמה שאמר בסיפא תיבת בשעתו דלא הוי כאן רבותא אפשר שהאמת אומר שבאמת אפשר אם היא נטופה לעולם ולא בשעתו. אפילו התחיל ושכחו לא הוי שכחה מחמת חשיבותו הגדולה נמצא לא סרכא דרישא נקט רק שהרבותא הוא רק באופן הנ"ל ודו"ק.

תום' רעק"א

ב [אות עא] בהרע"ב ד"ה **כל זמן. ולא חשיבא שכחה.** וכתב הרא"ש ותמיה לי מ"ש מעומר שאינו מציל את הקמה ושמא דרך מלקטי זיתים בעוד שיש להם זיתים תחת האילן כשמביאים הזיתים מסתכלין למעלה אם יש זיתים למעלה ולא סלקו דעתן מהם עכ"ל. ועיין בכ"מ פ"א הי"ב מהמ"ע מ"ש אליבא דהרמב"ם לפרש מתני' בארוכה. ובלח"מ למשניות פירש כ"ז שיש לעניים תחת האילן שכחה אפילו אם נתייאשו מאלו שבראש האילן מ"מ אסורים לכל אדם וכן בהיפוך. וכן העלה ג"כ הפר"ח בס' מ"ח.

תוספות אנשי שם

בעי קמחים ושמינה נטופה בעי קמחים כי היכי דלא מהוי שכחה בתבוויטו ס"מ כשלא התחיל אבל התחיל שניהם שוין להיות שכחה מלבד בנטופה וקמחים. דלמון המשנה ק' להבין מי לא קאי אלא אהנטופה לחוד דמאי קאמר אפי' בזית הנטופה והלא בה למודה מיירי. וק"ל דקאמר הכי לאשמעי' דבנטופה מיירי דל"ל הול"ל אע"פ שנטופה היא. וע"כ נלע"ד דבד"ה אבבא תלתא בזי קאי אנטופה ואין בה קמחים ואזיא שמעמא עומד בין ג' שוויות ואיש בה קמחים ואינה נטופה והשתא ג"ש מ"ש אפי' בזית הנטופה פי' לא מבעי' בשינה נטופה ויש בה קמחים אלא השתא בין ג' שוויות אלא אפי' הנטופה ואין בה קמחים ק"ל שכחה ע"כ. בא"ד **והראב"ד כו'.** נם' נמ"ש מפ' בהיפך שדעת

לְמוֹ כְּגוּמְתָּא הוּא׃ ג [עקץ. פי׳ הר״ב מתק ומסיים הר״ם (כמו) [ל״ל מלשון] עקוץ מתוה מתאמי [ב״ק ע.:] ול׳ הרמב״ם עוקץ הוא קנה הדבר ועשו ממנו שמוש פעל ואמרו עקץ ר״ל כרת העוקץ ע״כ]: [**נפל מידו**. בירושלמי ל״ג מידו וכן לפ העתיק הרמב״ם בפ״ד מהל׳ מתנות **שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּחְתָּיו, יֵשׁ לוֹ בְּרֹאשׁוֹ**[א]. **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, מִשֶּׁתֵּלֵךְ הַמַּחֲבֵא**[ב]׃ **ג אֵיזֶהוּ פֵּרָט**[ג], **הַנּוֹשֵׁר בְּשָׁעַת הַבְּצִירָה. הָיָה בוֹצֵר, עָקַץ**[ד] **אֶת הָאֶשְׁפּוֹל, הֶסְבֵּךְ בָּעֳלִים, נָפַל מִיָּדוֹ לָאָרֶץ וְנִפְרַט, הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת**[ה]. **הַמַּנִּיחַ אֶת הַכַּלְכָּלָה**[ו] **תַּחַת הַגֶּפֶן** נפרט דרך נזירה: **המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר**. נותן סל תחת הענבים שיפול הפרט לתוכו: תחת התילן: **רבי מאיר אומר משתלך המחבא**. כלומר משכדק המלקט כל מחבואי הזיתים אז הוי הנשאר לעניים כשתין לבעל התילן זיתים תחתיו אבל כל זמן שלא נדק המלקט כל מחבואי הזיתים אף על פי שתין זיתים תחתיו יכול לחזור ולקט. ואין הלכה כרבי מאיר: **ג איזהו פרט**. המוטל בתורה (ויקרא י״ט) ופרט כרמך לא תלקט: **עקץ**. תחך: **הסבך בעלים**. נקשר ונתמז בעלים ועל ידי כך נפל ונפרט: **הרי הוא של בעל הבית**. שלא הפרט לתוכו:

ציונים

ג איזהו פרט. תו״כ פ״ג דפ׳ קדושים. מיי׳ שם פ״ד מהל׳ מ״ע. **היה בוצר**. שם הלכה טו. **המניח את הכלכלה**. שם:

שינויי נוסחאות

ב משתלך נד״ם משתהלך וכ״כ נכ״ג ד״ו. **ג הוסבך** נד״ג הנסבך והוא ט״ס. **מידו** ירושלמי ל״ג. **את הכלכלה**. נד״ם ל״ג את וכ״כ בירושלמי ובכ״ב.

תוספות אנשי שם

ליקט מה שעל התילן. אבל כשכלה הפירות מתחתיו שוב אינו נוטל מה שעל גבי התילן. וכ״מ מתמיה למשתלך המחבוא שוב פ׳ל לקחת שכחה תע״ג שים עדיין פירות מתחתיו ומחבואו חזר בו ופי׳ בענין אחר (ש״ל) (ע׳ בפ׳ מ״ש וכ״מ ובכלבו״ז שם).

ג במשנה **איזהו פרט**. לע לפרטו ושוללות אינו נוהג אלא בכרם ולא בשאר אילנות אולם לל״ע אי נוהג בכרם גופא אף בגפן יתירה או אינו נוהג אלא בזה בגפנים דבפאות מכאי אינו נקרא כרם כפ״ד דכלאים וכן פירש״י בסוטה דף מ״ג לענין ערלה וכדבי וכן לענין רב אחאי גאון הביאו הר״ן בפ״ק דר״ה לענין רבעי נוהג אלא בכרם ולא בגפן יתידי וא״כ הדין נותן דגם פרט ושוללות לא יהא נוהג אלא בכרם שלם. ול״ל דהכא אינם שום ריווי דמרבינן מיניה גפן יתידי. ז״ל דהא בסוטה שם גבי מזרע מעורבי מלאתא מרבינן מריבוי לשאר נטע שאר אילני מאכל ולא ד׳ גפנים. וא״כ ס״ל שם היה שום רבוי היינו מרבינן שאר מינים. ולא מצאתי גילוי לדין זה (ש״י). בר״ב ד״ה **איזהו פרט האמור בתורה**. ול״ל דתנא קמי דאפרט שמזכר לעיל פ״ו מ״ה. ובהכי ניחא דפתח בפרט בריש וקרא כתיב וכרמך לא תעולל ופרט כו׳ (רמ״ז). במשנה **היה בוצר**. עמ״ש פ״ד מ״י. אלא הלא ידענא מאן דל״ג התם היה קוצר לתת ג׳ כאן היה בוצר (רמ״ז).

פירוש המשניות להרמב״ם

והמחבא. שם העץ שחובטין בו הזיתים עד שיפול מה שנחבא בין העלים ועל כן נקרא מחבא כי היא מגלה מה שנחבא וא״ר מאיר שיש לו לקחת השכחה כל זמן שנשאר באילנות פרי ומשיכלה פרי מן האילן ויחבטו אותו ולא יפול ממנו דבר והוא מה שאמר משתלך המחבא אין לעניים אז שכחה וחכ״א עד שיכלה הפרי מתחת האילנות הוא מה שאמר כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו ואין הלכה כר״מ. ג כבר הקדמנו פי׳ הנושר שהוא הנופל. **ועוקץ** הוא קצה הדבר ועשו ממנו שמוש פעל ואמרו עקץ ר״ל כרת העוקץ. ופירוש **הוסבך** [והיא מילה עברית נאחז בסבך] **בעלים**. נסתבך בעלים. **וכלכלה**.

מלאכת שלמה

יהוסף משכנז ז״ל לפי זה קשה לפי הגרסה דמ״כ הול״ל עד שתשלך שהרי מוכח על כעס״ד המזכר לעיל כ״ז שי״ל משתמיו וכו׳ ולפשר דה״פ דר׳ מאיר על דיוקא דמתניתין קאי דכשאין לו משתמיו אין לו כרשאו ולומר ר״מ דמשתהלך המחבוא מ״ל ברשאו מע״פ שי״ל משתמיו ול״ע ע״כ. וז״ל הרש״ם ז״ל משתהלך המחבוא היינו הענפים הגסין שהזיתים משתמין שם משיתלקטו גם הם מן קרוי המחיל בו והוי שכחה דכבר ליקט עיקר התילן ומע״פ שהניח זיתים בענפים המחבואים מן ליח זכותא דמה שבתילן ומשום הכי קתני משתהלך המחבוא ולא תני עד שתשלך להלהמיר לבעל הבית משם ר״מ דסבירא ליה דמחבואים עיקר וס״ק סבר משתמיו עיקר וכן פי׳ בערוך בערך חב משתהלך המחבוא פי׳ שיבדוק המחבואים כלהמיד מכל המחבואים שאר יתמצא שם ע״כ משחבוא לשון נקבה כלתמרים פ״ב דכתובות שם ים שם משחבוא שתא מלמא על כל הכהנות. משתשלך גרסי׳ כמו ותשלך שם תרלה ולשושם תשלך. משתהלך לשון נפעל הוא עכ״ל ז״ל. והרמב״ם ז״ל פי׳ המחבוא הוא עץ שמסירין ומובטין בו הזיתים מן התילן ע״כ: וכתב הר״ם שירושלמי ז״ל בסוף דבריו. וממלאו כללי הסמועה עכשיו לפי שיטה זו דזית נטופה לרבנן בשעתו ולר׳ יוסי שאר כל תילני זיתים בחומה שעה להיינו קרוב לזמן תדריעוס שהיק טמיע וכזה״ז שפכוני ובישני לפילו אין בו שלחים לא הוי שכחה והיינו טלא שתמיל בהן אבל התמיל בהן הוי שכחה כ״ז שאין בהם שלחים. ובהתלה זו פליגי ר״מ ורבנן ואיכא תרי לישני בירוש׳ ולישנא קמא ובפשטא דמתני׳ קיי״ל. וכל הני בזיתין בהם שלחים אבל יש בהן שלחים לא הוי שכחה דהיו לבע מן הדין להיות כגדון דכי היכי דגבי עומר דרשי׳ עומר ולא גדיש ולא מפלגי׳ בין התמיל טלא התמיל גבי תילן נמי דרשי׳ הכי ועוד דתניא בתוספתא הכי בהדיא כי יש בו שלחים תפי׳ התמילו בו לא הוי שכחה ואפי׳ אם אין בתילנות אין תלוק בהן בין התמיל בהן טלא התמיל אלא אם יש בו שלחים אין בו

תפארת ישראל

י כ י ן

כא. בשכח ברשאו וש לבעה״ב אחת התילן זיתים שלא שכחן. מבילין לאותן שברשאו. ואף דעמיר אינו מבילי קמה כפ״ו מ״ח. נ״ל דהכא מדמונחין הזיתים אחת התילן מוכח דעדיין רוצה להשיר הנשארים מהתילן ואפשר דדמי לעומר שבגבולו ודו״ק ועמ״ש בפ״ד [פ״ו אות י׳]: **כב.** הוא אחד שהולך עם מקלות לאחבוט ולהרעיד התילנות להשיר ע״ז הזיתים הנאחזין מן העלין ואם שכח להשיר תילן ג׳ עד שתלך כיון דבשבע״ב מיירי. דמשתלך לעניים. והרמב״ם מפרש לעניי קמי כל זמן שיש לו. ומחבואו יש לו לדרך אחר במשנה זו בפ״ק ממ״ע דין י״ב והרמב״ד גם הוא יש לו לדרך אחר. ג **היה בוצר וכו׳ הוסבך בעלים**. ולעיל גבי לקט בפ״ד תני שכחה קון וה״ה הכא ותנא שכחה אין בו אחיזים הוי שכחה. ורבינו שמשון ז״ל פי׳ דבשתמיל ואיכא אחיזים תלוקין שאר תילנות מעטופה דגבי נטופה לא הוי שכחה וגבי שאר תילנות הוי שכחה ומע״ג לאיכא אחיזים. ומתני׳ דקתה עקורה לא משמע כן דקתני עלה וכן בתילן ועוד מדפליג עלה ר׳ יוסי ואמר לא בתת וכו׳ משטרפין והוי אחיזים אלא הוי שכחה וע״כ לא פליגי רבנן עליה דר׳ יוסי אלא משום דתלוקים אחיזין הם לא הוו תלוקין לאיתנהו בתילן כ״ע שכחי אלא הוי שכחה וההיא אפי׳ בשתמיל בו מיירי. והרמב״ם ז״ל ירך דרך אחרת וכבר השיג עליו הראב״ד ז״ל ומני כבר כתבתי הגלע״ד עכ״ל ז״ל. וז״ל הרמב״ם ז״ל כל זמן שים לעני ליטול שכחת הזתים המונחות בארץ אחת התילנות נוטל ומע״פ שכבר הותר כ״ש בשכחה שברשאו התילן ומע״פ שעדיין לא שכחה אחחיו ע״כ. וקילור דבריו דמהרי״ק ז״ל דס״ל דרבינו ז״ל דבירושלמי מפרש דמתני׳ לא קאי סיפא אריש אלא תרי מילי ניתנו אד כ״ז שים לו אחחיו ואד ים לו ברשאו וכאילו אמר כל זמן שים לו ליטול אחחיו נוטל בכל גוונא וכ״ז שים לו ליטול ברשאו נוטל בכל גוונא. ומע״פ שאין לו בשאו יש לו אחחיו. ע״כ בקילור מופלג. ג **איזהו פרט**. פי׳ הרש״ם ז״ל איזהו פרט לקרא קאי דכתיב ופרט כרמך לא תלקט ג״כ לפילוק קאי דתנן שני גרגירין פרט ושלשה אינם פרט. וגרסה דילף לה מדכתיב בקדושים וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לאחקי דהכא ובפרשת כי תצא כתיב כי תבצור כרמך לא תעולל לאחריך מה עוללות בשעת בציר אף פרט בשעת בציר למעוטי אם נפרט אחחת דבר אחר כגון הוסבך התשכול בעלין של הגפן וכו׳ ואיזהו עוללת דקיפא ודאי לתלקרא קאי ע״כ. **ונפל מידו לארץ**. לריך לאחוק מלא אידו וגם ס״ר יהוסף ז״ל אחקה ובאב ג״ג כאן מלא אידו כאן בעלים ע״כ. **המניח את הכלכלה תחת הגפן**. שהיה סבור בעלים ע״כ. **המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר**. נותן סל אחת הענבים שיפול הפרט לאחוכו:

משנה ראשונה

כבל אד אורחא דמלתא נקט דבאחוקה ליכא עלים ושכיחי קוליס. וכן בסאוך האניח את הכלכלה גבי נקט לא אני כלכלה אלא שייך אאם שקליכת האחוקה סאוך לאחרן. ואאם אני מי שאינו אניח עניים לנקוט כו׳ וה״ה הכא. **נפל מידו לארץ ונפרט**. כפל לאחן הוא לפרט